

بررسی و تحلیل عوامل مؤثر بر بروز تبانی در فوتبال ایران

سجاد طاهرخانی^۱، شهرام شفيعی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۹/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۲۱

چکیده

هدف: هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر بروز تبانی در فوتبال ایران بود.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر ماهیت توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش کلیه مدیران و کارشناسان، مربیان، داوران و ورزشکاران لیگ برتر فوتبال بودند که نمونه آماری (۱۷۲ نفر) به صورت هدفمند و دردسترس انتخاب شدند. روایی پرسشنامه نیمه محقق ساخته توسط صاحب‌نظران (۱۱ نفر)، تأیید شد. همچنین پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ (۰/۹۳۸) و پایایی ترکیبی محاسبه شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و بررسی برازش مدل از مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS3 و SPSS24 استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج تحلیل مسیر نشان داد که علل و محرک‌های تبانی دارای اثر معنی‌داری بر رفتار بازیگران و عاملان تبانی (ضریب مسیر ۰/۵۸۲ و تی ۱۲/۷۳۰)، روش‌ها و ابزار تبانی (ضریب مسیر ۰/۶۴۸ و تی ۱۷/۶۴۰)، و نتایج و پیامدهای تبانی (ضریب مسیر ۰/۱۳۸ و تی ۲/۰۳۱)، می‌باشد. عامل روش‌ها و ابزارهای تبانی نیز اثر معنی‌داری بر رفتار بازیگران و عاملان تبانی و نتایج و پیامدهای تبانی داشت. همچنین عامل رفتار بازیگران و عاملان تبانی اثر معنی‌داری بر نتایج و پیامدهای تبانی داشت. در نهایت اثر تمامی متغیرهای میانجی پژوهش نیز معنی‌دار بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج تحقیق می‌توان گفت اقداماتی همچون شفافیت مالی در قراردادهای، بررسی اسناد مالی باشگاه‌های فوتبال، بررسی نحوه انتقالات بازیکنان به باشگاه‌های که احتمال وجود تبانی بین آنها وجود داشته و تدوین قوانین لازم برای جلوگیری از تبانی و در نهایت الگوی ارائه شده در این پژوهش می‌تواند راه مناسبی برای شناسایی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری تبانی در ورزش فوتبال کشور به منظور جلوگیری از این رفتارها باشد.

واژه‌های کلیدی: رفتارهای ناپه‌نجار، تبانی، فوتبال، انحراف در ورزش.

۱. کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. ۲. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

*آدرس نویسنده مسئول: shafieeshahram@gmail.com

مقدمه

امروزه فضای ورزش حرفه‌ای، به دلیل صنعتی شدن آن و نوع تفکرات مدیریتی حاکم بر باشگاه‌ها، مربیان، هواداران، رسانه‌ها و... با چالش‌ها و ناهنجاری‌های اخلاقی مؤثر در ابعاد تربیتی، مدیریتی، فرهنگی، اقتصادی و قانونی همراه است. از طرفی، در کنار تأکید بر افزایش مهارت‌های فنی، به رشد فضایل اخلاقی در محیط‌های ورزشی کم توجهی می‌شود؛ البته تأثیر نیرومند نگرش دینی بر فعالیت جامعه ورزشی بر کسی پوشیده نیست (تاج‌بخش، ۱۳۹۴). شاید به همین دلیل، بسیاری از ورزشکاران، برای دستیابی به عملکرد بالای ورزشی و پیروزی در مسابقات، دست به هر کاری می‌زنند. یکی از موضوعات قابل بحث امروزه در ورزش حرفه‌ای تبانی است که به خودی خود مساله‌ای پیچیده است که تشخیص و برخورد با آن به راحتی امکان‌پذیر نیست. فوتبال و به‌طور کلی فعالیت‌های ورزشی پدیده‌ی اجتماعی- فرهنگی است که در جامعه به‌صورت مثبت و منفی نمایان می‌گردد، در وجه مثبت آن، فوتبال و به‌طور کلی ورزش سبب سلامت روانی و اجتماعی گردیده، سبب افزایش همبستگی اجتماعی در سطح جامعه و ملی گردیده، روحیه تعاون و همکاری را بالا برده، محملی برای اثبات هویت ملی کشورها گردیده و بسیاری از ویژگی‌های اجتماعی مثبت که می‌توان برای فوتبال و به‌طور کلی ورزش اشاره نمود، علیرغم این تصویر زیبا و مثبت از ورزشی همچون فوتبال، ابعاد منفی نیز در این رشته ورزش به چشم می‌خورد، دوپینگ، اختلاس‌های مرتبط با فوتبال، مصدومیت‌های ورزشی شدید و

شرطبندی‌های ورزشی و در نهایت تبانی^۱ از جمله سویه‌های منفی و تاریک رقابت‌های ورزشی همچون فوتبال است که نیازمند نگاهی آسیب شناسانه و ارائه راهکارهایی جهت حذف و کاهش آن‌ها در این ورزش محبوب کشور می‌باشد (شفیعی و افروزه، ۱۳۹۵).

تبانی در فوتبال گستره و پیچیدگی بیش از حد تصور دارد. هر چند استفاده از تکنولوژی و افزایش توانایی بازپرسان در ردیابی و بررسی مکالمه‌های تلفنی دنبال کردن مسائل در ماهواره و پیشرفت عوامل نظارت موجب آشکارسازی بیشتر تبانی در زمان حال شده است، با این وجود حتی با بکارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات و ابعاد حقوقی باز هم عوامل فراوان دیگر در بروز تبانی نقش دارند که نیاز به بررسی و پژوهش دارد. برخی ابعاد تبانی در فوتبال نیز هر چند به راحتی قابل شک کردن است اما به دلیل ظاهر رقابت ورزشی و تصادفی بودن، بسیاری از موارد دور از انتظار در آن، تشخیص درستی تبانی کار بسیار دشواری است. یوروپل (پلیس اروپا) فاش کرده که در ۳۸۰ مسابقه فوتبال در این قاره ممکن است تبانی صورت گرفته باشد. آن‌ها تحقیقی طولانی و مفصل انجام داده و گفته‌اند شبکه‌ای از افراد مجرم در داخل ورزش وجود دارد. در مجموع ۴۲۵ بازیکن، داور و دیگر افراد تحت این اتهام قرار دارند که درگیر شبکه‌ای سازمان‌یافته در آسیا هستند و این شبکه نتایج دیدارها را تغییر می‌دهد (پایگاه یورو نیوز، ۲۰۱۴). چنین وقایعی در همه جای جهان محتمل است و همه کشورها باید به کنترل و نظارت سیستماتیک از طریق تحلیل و برنامه‌ریزی مناسب بپردازند. در

1. match-fixing

تحقیقاتی که موسسه‌های بین‌المللی^۱ در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ در مورد فساد در ورزش در برخی قاره‌ها به انجام رساندند به ۲۰۸۹ پرونده برخورد کردند که در فوتبال ۸ مورد تبانی گزارش شد (پایگاه یورو نیوز، ۲۰۱۴). یکی از مهم‌ترین تحقیقات مرتبط با تبانی در فوتبال ایران؛ مربوط به گزارش کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شورای اسلامی از فوتبال است. در این گزارش تبانی به‌عنوان یکی از مصادیق فساد در فوتبال معرفی شده و ذکر گردیده است که با ورود بی‌ضابطه سرمایه عمومی کشور به این رشته ورزشی و افزایش درآمد فوتبال‌یست‌ها نسبت به دیگر اقشار مردم و عدم افزایش سطح کیفی بازی‌ها و متعاقباً نتایج ضعیف حاصله و اخبار منتشره از حواشی تیم‌ها و بازیکنان اعم از تبانی تیم‌ها، مربیان، داوران و پرداخت‌های غیرممتعارف باشگاه‌ها به بازیکنان و رفتارهای غیراخلاقی رخ داده در خارج و داخل زمین فوتبال از سوی برخی از بازیکنان و رسانه‌ای شدن این موارد، حساسیت افکار عمومی نسبت به این ناهنجاری‌ها بالا رفته و لذا ضرورت بررسی علمی پدیده فساد در فوتبال بیش از پیش آشکار شده است (گزارش فساد فوتبال مجلس، ۱۳۹۴). وجود این مسائل در فوتبال ایران با توجه به انعکاس اجتماعی آن از طریق رسانه‌ها موج منفی عظیمی ایجاد نموده است که در حال حاضر، خواست مردم و اکثر اهالی فوتبال، زدودن چهره فساد از فوتبال ایران است (شفیعی و افروزه، ۱۳۹۷).

در پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش حاضر می‌توان به نتایج خبری (۱۳۸۳) اشاره کرد که از مسائل غیراخلاقی رایج در فوتبال کشور به

تبانی با داور برای رسیدن به پیروزی، مقاومت در برابر رأی داوران و استفاده از دوپینگ اشاره کرده است (به نقل از افروزه، ۱۳۹۵). کلوری و همکاران (۱۳۹۱) در بررسی عوامل مؤثر بر بروز فساد در سازمان‌های ورزشی (مطالعه موردی فساد اداری در فدراسیون فوتبال) نشان داد که عوامل فرهنگی بیشترین نقش را در بروز و گسترش فساد اداری دارند و در بین روش‌های مختلف کنترل فساد اداری نیز خصوصی‌سازی به‌عنوان مهم‌ترین روش کنترل شناخته شد. نجفی و همکاران (۱۳۹۱) نیز در بررسی عوامل مؤثر بر بروز فساد اداری در فدراسیون فوتبال نشان دادند که عوامل فرهنگی بیشترین نقش را در بروز و گسترش فساد اداری دارند و در بین روش‌های مختلف کنترل فساد اداری نیز خصوصی‌سازی به‌عنوان مهم‌ترین روش کنترل شناخته شد. نتایج مطالعه رزاقی، رضانی نژاد و مهرابی (۱۳۹۳) که به بررسی فساد اداری در فوتبال پرداخته بود، ابعاد مؤثر در فساد اداری در فوتبال را به ترتیب اولویت، عوامل اقتصادی، عوامل فرهنگی، ویژگی‌های کارکنان و قوانین و مقررات ذکر کرد و همچنین، رزم‌آرا، یکتا یار، نظر ویسی و عبدی (۱۳۹۴) بیان کردند که از دیدگاه کارکنان و مدیران اداره‌های ورزش و جوانان استان کردستان، شرایط اقتصادی بیشترین و ویژگی‌های فردی کارکنان کمترین تأثیر را در بروز و گسترش فساد اداری دارند. افروزه (۱۳۹۵) در شناسایی و تبیین مؤلفه‌های مؤثر در بروز فساد در فوتبال ایران نشان داد که متغیرهای مدیریتی-اداری و آموزشی-تربیتی بیشترین تأثیر را در همه ابعاد داشتند.

دوپینگ، تبانی و تجزیه و تحلیل و کنترل این نوع از فساد پرداخته است.

از جمله نمونه‌های تبانی در ورزش می‌توان به تبانی به‌وسیله بازیکنان، مربیان، مدیران تیم‌ها و در مواردی متأسفانه به‌وسیله داوران رخ می‌دهد که می‌توان به تبانی دو تیم انگلیسی استوک سیتی و بورنلی در سال ۱۹۸۶ اشاره کرد که هر دو به لیگ اول راه پیدا کنند و یا به تبانی و فساد در وقایع سری A ایتالیا در سال ۲۰۰۶ اشاره نمود. جایی که پلیس به مسئولان تیم‌های یونتوس، AC میلان، فیورنتینا و لاتزیو به خاطر استفاده از داوران مورد نظر خود، مشکوک شد. هیل (۲۰۰۸) در بررسی تبانی فوتبال و تخلف سازمان‌یافته گزارش کرد که تبانی در همه رقابت‌های فوتبال صورت می‌گیرد و مدیریت سطح عالی فوتبال تمایل به پنهان آن دارد. بالدسون و همکاران^۴ (۲۰۰۷) نیز طی تحقیقی به این نتیجه رسیدند که بیشتر بازیکنان بسکتبال در دانشگاه‌های آمریکا به دلیل درآمد‌های کم و وضعیت اقتصادی ضعیف در معرض فساد و تبانی قرار می‌گیرند. از دیگر موارد تبانی در ورزش می‌توان به رسوایی تبانی، در سال ۲۰۱۱ در ترکیه اشاره نمود که طی آن پلیس بعد از مظنون شدن به ۱۹ بازی، باشگاه‌ها را مورد تحقیق قرار داد و طی آن در دهم جولای ۶۱ نفر که از مدیران باشگاه‌ها و برخی از بازیکنان تیم ملی بودند، بازداشت شدند (تللیلیاک^۵، ۲۰۱۲). در مسابقات جام جهانی فوتبال زنان در سال ۲۰۱۱ تیم فوتبال ژاپن عمداً با آفریقای جنوبی در شهر کاردیف مساوی کرد تا در گروه دوم شود و مجبور به طی

همچنین، بالاترین رتبه شکل‌های فساد از دیدگاه بازیکنان، مربیان، داوران، کادر فنی و مدیریتی و اصحاب رسانه، تبانی و از دیدگاه اعضای آکادمی فوتبال تحصیل مال از طریق نامشروع بود. حسانی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی مدیریت جرم شناختی مبارزه با تبانی در رقابت‌های ورزشی گزارش کرد که تبانی به‌ویژه در مسابقات سرنوشت‌ساز دوره‌های آخر رقابت‌ها بیشتر در کانون توجه قرار می‌گیرد. تبانی جرمی مانع یا بازدارنده است که خود، ارتکاب جرائم دیگری را در دنیای ورزش مانند ارتشا سبب می‌شود، مفاهیم مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی و نیز مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر، در شمار مهم‌ترین مبانی جرم انگاری جرم تبانی در امور ورزشی است.

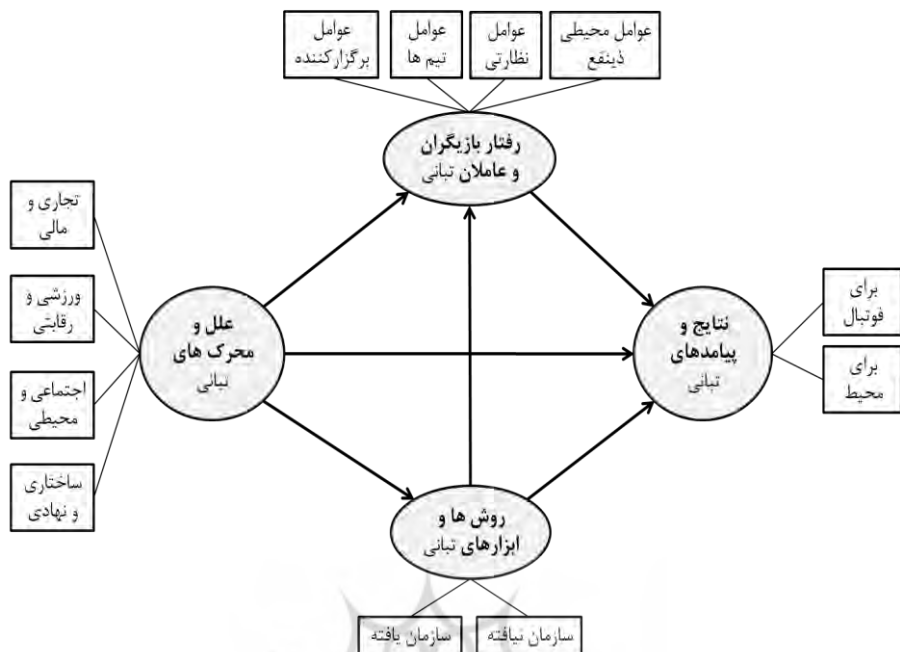
در تحقیقات خارجی نیز در این حوزه تیگو^۱ (۲۰۱۶) فیفا را به‌عنوان تسهیل‌کننده در ایجاد تقلب و فسادهای سازمان‌یافته بیان کرد و ورزش تجارتي از جمله فوتبال را کاتالیزوری برای وقوع اعمال دارای فساد می‌داند. نوسا و پوآریا^۲ (۲۰۱۶) در مطالعه خود تمرکز بر چالش فساد در فدراسیون فوتبال نیجریه کرده بودند و پیشنهاد دادند برای جلوگیری از فساد، وضعیت سابق کمیسیون باید ترمیم شود و هرکسی که مرتکب جرمی مالی شود، باید جریمه اقدامات خود را پرداخت کند و باید ساختار امنیتی و مستمر برای نظارت این امور ایجاد شود. همچنین، مسترس^۳ (۲۰۱۵) نیز به بررسی دقیق‌تر نوع خاص فساد در ورزش از جمله

4. Baldson, Fong & Thayer
7. Tahliye yok (2012)

1 Teague
2 Nwosu, & Ugwuera
3 Masters

ابزارهای کمک‌کننده در این زمینه تحقیقات علمی در کشور می‌باشد. از این‌رو تبانی به خودی خود چالش مهمی است که هنوز در کشور به‌صورت جدی مورد توجه محققان قرار نگرفته است. یکی از اولین ابهامات و سؤالات اساسی در مورد پدیده تبانی در فوتبال این است که چه عواملی بر بروز تبانی مؤثر هستند؟ علاوه بر این اولین گام در بررسی تبانی در فوتبال شناخت عوامل مؤثر بر آن و ارتباط بین این متغیرها است و چه ارتباطی بین این عوامل با سازوکارهای تبانی در فوتبال وجود دارد؟ از این‌رو هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر بروز تبانی در فوتبال ایران می‌باشد. لذا با توجه به مبانی نظری و پیشینه تحقیق مدل مفهومی پژوهش ارائه گردید (شکل، ۱).

مسافرت ۳۰۰ مایلی برای حضور در گلاسکو نشود (رگرز^۱، ۲۰۱۲). گلوبن و جاگرس^۲ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان مالکیت چندگانه، تبانی و علل و پیامدهای غیرمعمول در فوتبال نشان دادند که الگوی نتایج بسیار غیرعادی بین دو باشگاه لوکوموتیو و دینامو زاگرب در لیگ فوتبال کرواسی مشاهده می‌شود. روابط تنگاتنگ ورزشی و تجاری آن‌ها سؤالات بسیاری را در مورد تبانی احتمالی بین آن‌ها ایجاد کرده بود که به‌طور بالقوه بر تمامیت رقابت تأثیر می‌گذارد. یافته‌های پژوهش حمایت از ادعا در زمینه احتمال تبانی بین باشگاه‌ها نشان داد. با نگاه اجمالی به پژوهش‌های انجام شده می‌توان بیان کرد که همه مطالعات داخلی به بررسی فساد اداری در سازمان‌های ورزشی و سازمان فوتبال و در نهایت فساد در ورزش و فوتبال به‌صورت کلی پرداخته‌اند که این شکاف بزرگ برای بررسی نمونه‌های فساد از جمله تبانی در فوتبال است و همچنین، پژوهش‌های خارجی نیز بیشتر به بررسی فساد در فدراسیون‌های ملی و بین‌المللی یا مورد خاصی از فساد اشاره کرده‌اند و ضعف در شناسایی مؤلفه‌های مؤثر در بروز موارد خاص از جمله تبانی مشاهده می‌شود. در فوتبال کشور به‌ویژه لیگ برتر نیز شواهد بسیاری در فضای رسانه‌ای در ارتباط با تبانی نشر پیدا کرده است اما شاید به دلیل نبود سیستم مدیریتی و حقوقی مناسب برای شناسایی و برخورد با موارد و افراد متخلف برخوردار جدی صورت نگرفته است که یکی از دلایل را می‌توان نبود اطلاعات علمی و مستند در ارتباط با مقوله تبانی دانست. بی‌شک یکی از

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر نوع توصیفی-همبستگی و از نظر هدف کاربردی می‌باشد که به شکل پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری این تحقیق شامل مدیران و کارشناسان باشگاه‌های فوتبال، مربیان، ورزشکاران و داوران فوتبال بودند. نمونه آماری بر اساس تعداد قابل کفایت جهت مدل‌سازی در نرم‌افزار PLS به میزان ۱۰ تا ۲۰ برابر ابعاد ترسیم شده در مدل مفهومی برآورد شد (۱۶۰ نفر). حداقل حجم نمونه آماری به تعداد قابل کفایت بر اساس تعداد ۱۶ متغیر پنهان ۱۶۰ نفر تعیین شده است، به عبارتی بابت هر متغیر پنهان ۱۰ نفر به‌عنوان نمونه آماری مشخص شده است (داوری و رضازاده،

۱۳۹۶). در نهایت از طریق نمونه‌گیری تصادفی در دسترس و هدفمند، ۱۶۰ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. جهت دریافت پاسخ‌های بیشتر، پرسشنامه‌ها بین ۲۰۰ نفر توزیع گردید و در نهایت ۱۸۶ پرسشنامه جمع‌آوری شد که از این تعداد ۱۷۲ پرسشنامه به‌طور کامل تکمیل شده بود و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در تدوین پرسشنامه نیمه محقق ساخته علاوه‌بر مطالعه مقالات علمی متعدد مرتبط با موضوع پژوهش و مصاحبه با اساتید مدیریت و جامعه‌شناسی ورزش، فهرستی از مرتبط‌ترین و شناخته‌شده‌ترین متغیرهای مطرح در زمینه تبانی در ورزش و فوتبال جهان و کشور که بیشترین تکرار و تأکید را در مقالات داشتند، تهیه شد. پس از دریافت نظر کارشناسی اساتید

رشته مدیریت ورزشی و افراد متخصص در حوزه فوتبال، برای جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه پژوهش طراحی شد. سعی شده است در تدوین پرسش‌نامه، شرایط فرهنگی، اجتماعی و سیاسی ایران مدنظر قرار گیرد و در نهایت اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه‌های تکمیل‌شده با بهره‌گیری از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس^۱ و نرم‌افزار مدل‌سازی حداقل مجزورات جزئی (پی.ال.اس)^۲ نسخه دوم، تجزیه و تحلیل آماری شد.

در این پژوهش روایی محتوی و صوری پرسشنامه توسط صاحب‌نظران (۱۱ نفر) تأیید شد؛ همچنین پایایی آن نیز با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ (۰/۹۳۸) محاسبه شد.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، بیشترین درصد فراوانی افراد پاسخ‌دهنده، با میانگین سنی ۴۲/۳۷ سال و تعداد ۱۰۶ نفر با بیشترین جنسیت مرد و با درصد فراوانی ۶۱/۶ بودند. تحصیلات پاسخ‌دهندگان بین دیپلم تا دکتری بود که تحصیلات کارشناسی بیشترین درصد فراوانی را به مقدار ۴۶/۵ درصد تشکیل دادند. از حیث سابقه پاسخ‌دهنده ها، سابقه ۱۱-۱۲ سال بیشترین سابقه، به تعداد ۹۵ نفر و درصد فراوانی ۵۵/۲ را به‌خود اختصاص داد.

در جدول شماره یک مشخص شده است که بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان را به‌ترتیب بازیکنان، مربیان، داوران، اصحاب رسانه، کادر فنی و آکادمی فوتبال تشکیل دادند. در این جدول همچنین توزیع درصد فراوانی سمت افراد پاسخ‌دهنده پژوهش نیز مشخص شده است.

1. Statistical Package for Social Science (SPSS)
2. Partial Least Squares (PLS)

جدول ۱. توصیف آماری سمت افراد پاسخ دهنده

متغیر	نوع	فراوانی N	درصد فراوانی
سمت	مربی	۳۸	٪۲۲/۱
	داور	۳۹	٪۳۴/۳
	ورزشکار	۳۶	٪۲۲/۷
	مدیران و کارشناسان باشگاه‌های فوتبال	۵۹	٪۲۰/۹

شود چرا که یکی از قابلیت‌های این نرم‌افزار بررسی داده‌های غیر نرمال است.

بر اساس آزمون کلموگروف-اسمیرنوف سطح معناداری تمام مؤلفه‌ها کمتر از $\alpha=0/05$ می‌باشد، لذا توزیع داده‌ها غیر نرمال است. در نتیجه برای بررسی ارتباط فرضیه‌های آماری مربوط به آن‌ها بهتر است از روش مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار PLS استفاده

جدول ۲. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف جهت تعیین نرمال بودن داده‌ها

منظر	ابعاد	N	Z	Sig	نتیجه آزمون
علل و محرک‌های تبانی	تجاری مالی	۱۷۲	۱/۶۴۷	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	ورزشی رقابتی	۱۷۲	۱/۷۹۷	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	ساختاری نهادی	۱۷۲	۱/۷۲۲	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	اجتماعی و محیطی	۱۷۲	۱/۶۳۸	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
رفتار بازیگران و عاملان تبانی	عوامل تیم‌ها	۱۷۲	۱/۶۷۲	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	عوامل برگزارکننده	۱۷۲	۱/۷۱۳	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	عوامل نظارتی	۱۷۲	۱/۵۰۹	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
روش‌ها و ابزارهای تبانی	عوامل محیطی ذینفع	۱۷۲	۱/۶۸۷	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	موردی و سازمان‌نیافته	۱۷۲	۱/۵۹۰	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	شبکه‌ای و سازمان‌یافته	۱۷۲	۱/۶۹۸	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
نتایج و پیامدهای تبانی	برای فوتبال	۱۷۲	۱/۷۸۶	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست
	برای محیط بیرونی فوتبال	۱۷۲	۱/۰۷۴	۰/۰۰۱	توزیع داده‌ها نرمال نیست

مدل (اندازه‌گیری، ساختاری و کل‌مدل) پرداخته و سپس نتایج فرضیه‌های تحقیق آورده شده است.

در بررسی برازش مدل اندازه‌گیری، بارهای عاملی، پایائی (آلفای کرونباخ و پایائی ترکیبی) و روائی (همگرا و واگرا) مورد بررسی قرار می‌گیرد و در بخش آمار ستنباطی به برازش

در این مدل بارعاملی تمامی سوالات بالاتر از معیار ۰/۴ بوده و نشان دهنده مناسب بودن سوالات پرسشنامه می باشد. برای تأیید پایایی ابزار اندازه‌گیری از آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. و پس از کسب نظرات متخصصین (روایی محتوا)، روایی همگرا و روایی واگرا در جدول ۲ آورده شده است.

برای ارزیابی پایایی هریک از متغیرهای مشاهده پذیر باید جدول بارهای عاملی را تشکیل داد، بارهای عاملی مربوط به متغیرهای مکنون انعکاسی در ستون مربوط به آن متغیر آورده شده است. چنانچه این مقدار بالای ۰/۴ باشد نیازی به حذف آن در صورت اجبار از مدل نداریم.

جدول ۳. آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

Composite Reliability	Cronbach's Alpha (آلفای کرونباخ)	روایی همگرا (AVE)	متغیرهای درون‌زا
۰/۸۴۶	۰/۷۴۹	۰/۵۶۸	اجتماعی و محیطی
۰/۸۴۴	۰/۷۵۶	۰/۵۹۶	برای فوتبال
۰/۸۵۱	۰/۷۷۹	۰/۵۸۹	برای محیط بیرونی فوتبال
۰/۹۲۶	۰/۹۱۶	۰/۵۰۶	تجاری و مالی
۰/۸۸۹	۰/۸۳۴	۰/۵۹۸	رفتار بازیگران و عاملان تبانی
۰/۷۸۸	۰/۷۹۸	۰/۵۷۴	روش‌ها و ابزارهای تبانی
۰/۸۷۷	۰/۷۸۹	۰/۵۶۹	ساختاری و نهادی
۰/۸۳۶	۰/۷۳۰	۰/۷۱۳	شبکه‌ای و سازمان‌یافته
۰/۸۳۱	۰/۷۳۱	۰/۵۱۰	علل و محرک‌های تبانی
۰/۸۱۰	۰/۷۸۶	۰/۶۰۰	عوامل برگزارکننده
۰/۸۹۱	۰/۸۴۷	۰/۵۰۹	عوامل تیم‌ها
۰/۸۲۳	۰/۷۱۷	۰/۶۱۶	عوامل محیطی ذینفع
۰/۷۸۹	۰/۷۹۳	۰/۵۲۳	عوامل نظارتی
۰/۸۳۶	۰/۷۰۶	۰/۶۸۳	موردی و سازمان‌نیافته
۰/۸۳۲	۰/۷۳۱	۰/۵۶۴	نتایج و پیامدهای تبانی
۰/۸۳۲	۰/۷۳۱	۰/۵۵۷	ورزشی و رقابتی

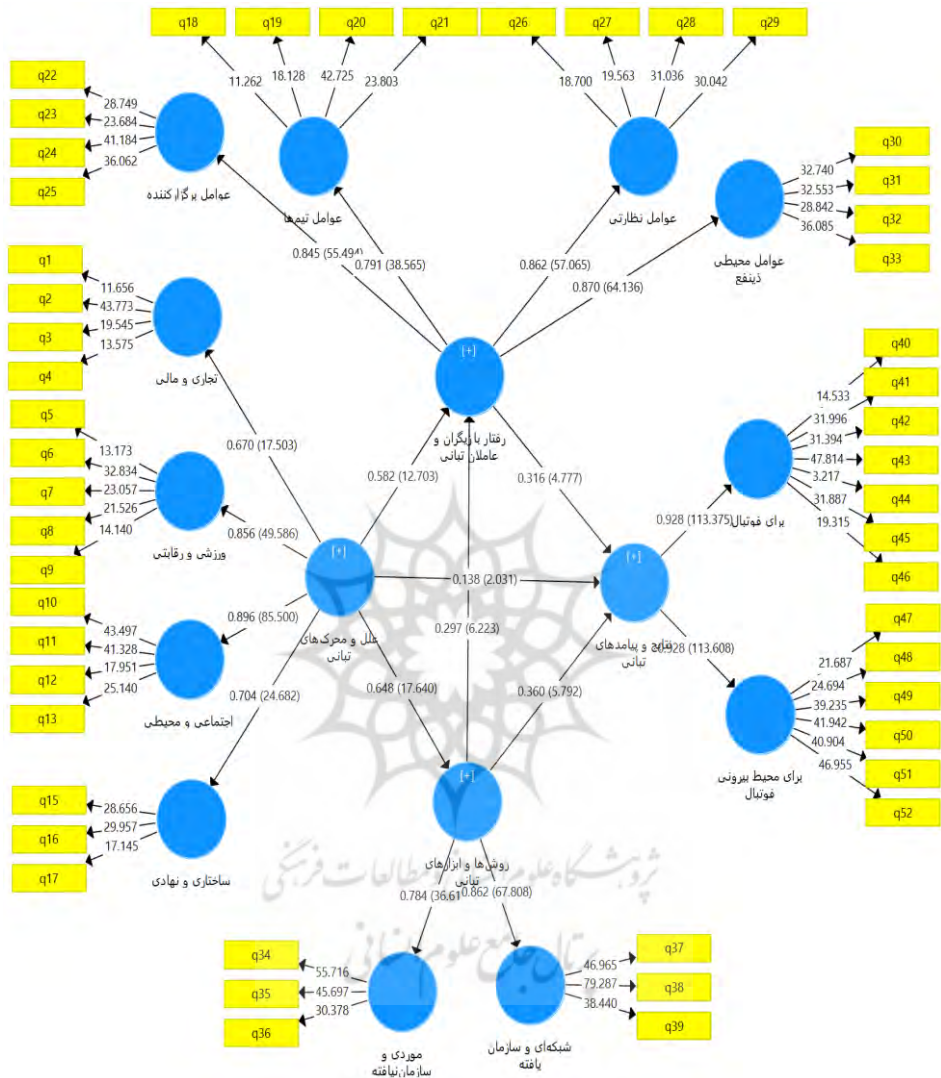
جدول ۴. روایی و اگر، ماتریس فورنل و لارکر (۱۹۸۱)

ورزشی و رقابتی	نتایج و پیامدهای تبانی	موردی و سازمان نیافته	عوامل محیطی	عوامل محیطی	عوامل تیمها	عوامل برگزار کننده	علل و محرک های تبانی	شبکه های و سازمان یافته	ساختاری و نهادی	روش ها و ابزارهای تبانی	رفتار بازیگران و عاملان تبانی	تجاری و مالی	برای محیط بیرونی فوتبال	برای فوتبال	اجتماعی و محیطی
															۹۵۴- اجتماعی و محیطی
															۵۳۰- برای فوتبال
															۵۱۵- برای محیط بیرونی فوتبال
															۴۲۹- تجاری و مالی
															۶۸۵- رفتار بازیگران و عاملان تبانی
															۶۱۰- روش ها و ابزارهای تبانی
															۵۸۳- ساختاری و نهادی
															۵۵۲- شبکه های و سازمان یافته
															۸۹۶- علل و محرک های تبانی
															۶۶۷- عوامل برگزار کننده
															۵۰۱- عوامل تیمها
															۵۲۲- عوامل محیطی ذینفع
															۶۰۹- عوامل نظارتی
															۴۴۲- موردی و سازمان نیافته
															۵۶۴- نتایج و پیامدهای تبانی
															۶۹۶- ورزشی و رقابتی

جذر AVE (مقادیر قرار گرفته روی قطر اصلی) برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه های دیگر در مدل باشد، که کلیه موارد رعایت شده است.

براساس نتایج به دست آمده در جدول ۳ میزان رابطه یک سازه با شاخص هایش در مقایسه رابطه آن سازه با سایر سازه ها آورده شده است. روایی و اگر در صورتی قابل قبول است که میزان

برازش مدل ساختاری

شکل ۲. میزان ضریب اثر و آماره معناداری T value مدل پژوهش

در بخش دیگری از ضریب شاخص R^2 است که این مقدار برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل معادلات ساختاری استفاده می‌شود؛ آورده شده است که بیانگر تاییدی است

که یک متغیر برون‌گرا^۱ بر یک متغیر درون‌گرا^۲ دارد.

1. Extrovert Variable.
2. Introverted Variable

جدول ۵. ضرایب شاخص R Square متغیرهای درون‌زای مدل و ضریب شاخص Q2 قدرت پیش‌بینی مدل

متغیرهای درون‌زا	R	مقدار اشتراکی	Q ² (=1-SSE/SSO)
اجتماعی و محیطی	۰/۸۰۳	۰/۵۶۸	۰/۳۷۹
برای فوتبال	۰/۸۶۰	۰/۵۹۶	۰/۳۵۳
برای محیط بیرونی فوتبال	۰/۸۶۲	۰/۵۸۹	۰/۳۸۴
تجاری و مالی	۰/۴۴۸	۰/۵۰۶	۰/۳۹۸
رفتار بازیگران و عاملان تبانی	۰/۶۵۱	۰/۵۹۸	۰/۳۲۱
روش‌ها و ابزارهای تبانی	۰/۴۱۹	۰/۵۷۴	۰/۴۱۷
ساختاری و نهادی	۰/۴۹۵	۰/۵۶۹	۰/۳۶۷
شبکه‌ای و سازمان یافته	۰/۷۴۳	۰/۷۱۳	۰/۴۴۸
علل و محرک‌های تبانی	برون‌زا	۰/۵۱۰	۰/۳۹۰
عوامل برگزارکننده	۰/۷۱۳	۰/۶۰۰	۰/۳۷۰
عوامل تیم‌ها	۰/۶۲۵	۰/۵۰۹	۰/۲۰۰
عوامل محیطی ذینفع	۰/۷۵۷	۰/۶۱۶	۰/۴۴۴
عوامل نظارتی	۰/۷۴۳	۰/۵۲۳	۰/۳۹۲
موردی و سازمان‌نیافته	۰/۶۱۴	۰/۶۸۳	۰/۳۹۷
نتایج و پیامدهای تبانی	۰/۵۳۳	۰/۵۶۴	۰/۴۱۱
ورزشی و رقابتی	۰/۷۳۲	۰/۵۵۷	۰/۴۵۹

این ملاک مدل باید نشانگرهای متغیرهای مکنون درون‌زا انعکاسی را پیش‌بینی کند. در مورد شاخص قدرت پیش‌بینی سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی معرفی می‌شود. مقادیر Q² بالای صفر نشان می‌دهند که مقادیر مشاهده شده خوب بازسازی شده اند و مدل توانایی پیش‌بینی دارد. بنابراین با توجه به جدول مشخص می‌شود مدل دارای قدرت پیش‌بینی بسیار قوی است. چرا که قدرت پیش‌بینی اکثر سازه‌ها به غیر از ۲ مورد دارای شدت بزرگ‌تر از ۰/۳۵ است.

آخرین مرحله در تحلیل مدلسازی معادلات ساختاری، بررسی مدل کلی تحقیق است. برای بررسی مدل کلی تحقیق از شاخص نیکویی

R² معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳، ۰/۶۷ به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R² در نظر گرفته می‌شود (داوری و رضازاده، ۱۳۹۳). با توجه به نتایج جدول ۳، مقدار R² متغیرهای پژوهش با توجه به سه مقدار ملاک، مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تأیید می‌کند.

کیفیت مدل ساختاری توسط شاخص افزونگی محاسبه می‌شود. هدف این شاخص بررسی توانایی مدل ساختاری در پیش‌بینی کردن به روش چشم‌پوشی می‌باشد. معروف‌ترین و شناخته‌شده‌ترین معیار اندازه‌گیری این توانایی، شاخص Q² استون - گایسلر است که براساس

همان‌طور که نتایج شکل (۲) برای یافتن پاسخ فرضیات پژوهش، تجزیه و تحلیل مدل‌سازی معادله ساختاری انجام گرفت. در قالب مدل معادلات ساختاری، فرضیات پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند و مسیر مدل ساختاری ارزیابی شد. هر مسیر متناظر با یکی از فرضیات مدل است. آزمون هر فرضیه از طریق بررسی علامت، اندازه و معناداری آماری ضریب مسیر (بتا) بین هر متغیر مکنون با متغیر وابسته است. شکل (۲) و جدول (۴)، نتایج مربوط به مدل‌سازی معادله ساختاری را نشان می‌دهند.

برازش (GOF) استفاده شد. این شاخص به عنوان معیاری برای سنجش عملکرد کلی مدل به کار می‌رود. حدود این شاخص بین صفر و یک بوده و سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به ترتیب بیانگر مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF است. با توجه به آن که معیار نامبرده برابر ۰/۶۸۸ می‌باشد، فلذا بنابر پژوهش‌های وتزلز و همکاران (۲۰۰۹) برازش کلی مدل در حد "بسیار قوی" مورد تأیید قرار می‌گیرد.

$$R^2 = \sqrt{\text{مقدار اشتراکی}} = \sqrt{0.580 * 0.667} = 0.688$$

جدول ۶. مقادیر ضریب مسیر مستقیم و آماره t مرتبط با متغیرهای پژوهش (آزمون فرضیه‌های پژوهش)

فرضیه	آماره T	ضریب	سطح معنی‌داری	نتیجه فرضیه
رفتار بازیگران و عاملان تبانی -> عوامل برگزارکننده	۵۵/۴۹۴	۰/۸۴۵	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
رفتار بازیگران و عاملان تبانی -> عوامل تیم‌ها	۳۸/۵۶۵	۰/۷۹۱	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
رفتار بازیگران و عاملان تبانی -> عوامل محیطی ذینفع	۶۴/۱۳۶	۰/۸۷۰	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
رفتار بازیگران و عاملان تبانی -> عوامل نظارتی	۵۷/۰۶۵	۰/۸۶۲	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
رفتار بازیگران و عاملان تبانی -> نتایج و پیامدهای تبانی	۴/۷۷۷	۰/۳۱۶	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
روش‌ها و ابزارهای تبانی -> رفتار بازیگران و عاملان تبانی	۶/۲۲۳	۰/۲۹۷	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
روش‌ها و ابزارهای تبانی -> شبکه‌ای و سازمان یافته	۶۷/۸۰۸	۰/۸۶۲	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
روش‌ها و ابزارهای تبانی -> موردی و سازمان نیافته	۳۶/۶۱۸	۰/۷۸۴	۰/۰۰۱	تائید فرضیه

روش‌ها و ابزارهای تبانی -> نتایج و پیامدهای تبانی	۵/۷۹۲	۰/۳۶۰	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> اجتماعی و محیطی	۸۵/۵۰۰	۰/۸۹۶	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> تجاری و مالی	۱۷/۵۰۳	۰/۶۷۰	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> رفتار بازیگران و عاملان تبانی	۱۲/۷۰۳	۰/۵۸۲	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> روش‌ها و ابزارهای تبانی	۱۷/۶۴۰	۰/۶۴۸	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> ساختاری و نهادی	۲۴/۶۸۲	۰/۷۰۴	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> نتایج و پیامدهای تبانی	۲/۰۳۱	۰/۱۳۸	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> ورزشی و رقابتی	۴۹/۵۸۶	۰/۸۵۶	۰/۰۰۱	تائید فرضیه

نتایج و پیامدهای تبانی -> برای فوتبال	۱۱۳/۳۷۵	۰/۹۲۸	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
نتایج و پیامدهای تبانی -> برای محیط بیرونی فوتبال	۱۱۳/۶۰۸	۰/۹۲۸	۰/۰۰۱	تائید فرضیه

روش‌ها و ابزار تبانی و نتایج و پیامدهای تبانی می‌باشد. عامل روش‌ها و ابزارهای تبانی نیز اثر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر رفتار بازیگران و عاملان تبانی و نتایج و پیامدهای تبانی داشت. علاوه بر این در تحلیل مسیر مشخص شد که عامل رفتار بازیگران و عاملان تبانی اثر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر نتایج و پیامدهای تبانی داشت.

با توجه به نتایج جدول ۶، تمامی ضرایب معنی‌داری t از ۱/۹۶ بزرگ‌تر هستند که این امر معنی‌دار بودن تمامی سؤالات و روابط میان متغیرها را در سطح اطمینان ۹۵٪ تائید می‌سازد؛ بنابراین تمامی فرضیات پژوهش مورد قبول واقع گردید.

نتایج تحلیل مسیر نیز نشان داد که علل و محرک‌های تبانی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر رفتار بازیگران و عاملان تبانی،

جدول ۷. مقادیر ضریب مسیر غیرمستقیم و آماره t مرتبط با متغیرهای پژوهش (آزمون فرضیه‌های میانجی پژوهش)

فرضیه	سوبل	VIF	سطح معنی - داری	نتیجه فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> رفتار بازیگران و عامل تبانی -> نتایج و پیامدهای تبانی	۴/۰۴۷	۰/۱۸۴	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
علل و محرک‌های تبانی -> روش‌ها و ابزارهای تبانی -> نتایج و پیامدهای تبانی	۵/۲۷۵	۰/۲۳۳	۰/۰۰۱	تائید فرضیه
روش‌ها و ابزارهای تبانی -> رفتار بازیگران و عاملان تبانی -> نتایج و پیامدهای تبانی	۴/۳۲۹	۰/۰۹۴	۰/۰۰۱	تائید فرضیه

تبانی از طریق متغیر میانجی رفتار و بازیگران مثبت و معنی‌دار بود.

بحث و نتیجه‌گیری

نیروی انسانی محوری‌ترین سرمایه پایدار هر سازمانی محسوب می‌شود. یکی از عواملی که توسعه‌یافتگی منابع انسانی سازمان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، وجود تخلف‌هاست که به نحوی بین فرد و سازمان ایجاد مشکل می‌کند. در این بین عوامل متعدد پنهان و آشکار، سازمانی و

با توجه به نتایج جدول ۷، نتایج تحلیل آزمون سوبل نشان داد که علل و محرک‌های تبانی از طریق متغیر میانجی رفتار بازیگران و عاملان تبانی بر نتایج و پیامدهای تبانی دارای اثر مثبت و معنی‌داری بود، همچنین اثر متغیر علل و محرک‌های تبانی از طریق متغیر میانجی روش‌ها و ابزارهای تبانی بر نتایج و پیامدهای تبانی دارای اثر مثبت و معنی‌داری بود. همچنین اثر روش‌ها و ابزارهای تبانی بر نتایج و پیامدهای

معنی‌داری تبیین‌کننده سازه روش‌ها و ابزارهای تباری بودند. از این‌رو می‌توان گفت که این احتمال وجود دارد که تباری در فوتبال می‌تواند هم به‌صورت موردی توسط ورزشکاران، داوران، مربیان و هماهنگی با مدیران تیم‌ها و باشگاه مقابل رخ دهد و هم این‌که به‌صورت سازمان‌یافته بین باشگاهی و هماهنگ بین ورزشکاران کلیدی یک تیم در یک بازی رخ دهد. به‌طوری‌که در این زمینه الیاس و همکاران (۲۰۱۳) نشان دادند که انحرافات و تباری در محیط کار را می‌تواند به عوامل فردی، سازمانی و کاری طبقه‌بندی شوند؛ همچنین ابویل و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی یک الگوی چند سطحی از پیشایندهای انحرافات و تباری محیط کار را ارائه دادند که شامل پیشایندهای فردی، گروهی و سازمانی بود. از این‌رو به مسئولین سازمان لیگ پیشنهاد می‌شود که با برنامه‌ریزی درست و دقیق از وقوع همچنین مواردی در فوتبال کشور جلوگیری کنند تا از این طریق تیم‌های ورزشی دچار خسارت نشوند و بتواند به جایگاهی مورد نظر خودشان با سازمان‌دهی و برنامه‌ریزی برسند. همچنین می‌توان با وجود نظارت‌های دقیق مسئولانی خارج از فدراسیون فوتبال بر کاهش این انحرافات کاست (شفیعی و افروزه، ۱۳۹۶)

ابعاد اجتماعی و محیطی، ورزشی و رقابتی، ساختاری و نهادی و تجاری و مالی به ترتیب میزان اثر به‌طور معنی‌داری تبیین‌کننده علل و محرک‌های تباری بودند. هریک از این ابعاد می‌توانند در ایجاد و جلوگیری از تباری در ورزش فوتبال مؤثر باشند، در این بین بعد محیطی و اجتماعی در اولویت اول قرار گرفته است که می‌توانند نشان‌دهنده میزان اهمیت این بعد در

اجتماعی در شکل‌گیری آن مؤثرند. در تمامی اعصار و قرون، جامعه انسانی با دردها و آسیب‌های ناشی از کج روی‌ها مواجه بوده است که در هر عصری شکل خاصی پیدا کرده‌اند و نوع برخورد با آن هم گوناگون بوده است. در پژوهش حاضر، تباری در ورزش فوتبال که در تغییر نتایج مسابقات ورزشی تأثیر دارد مورد مطالعه قرار گرفته است، بنابراین هدف از این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر بروز تباری در فوتبال ایران است. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که ابعاد؛ عوامل محیطی دینفع، عوامل نظارتی، عوامل برگزارکننده و عوامل تیم‌ها به ترتیب میزان اثر به‌طور معنی‌داری تبیین‌کننده سازه رفتار بازیگران و عاملان تباری بازار بودند. احتمالاً قرارگیری بعد محیط دینفع در اولویت اول می‌تواند به دلیل سهیم دینفعان در سود و مزایای رفتارهای ناهنجاری همچون تباری باشد که باعث عملیاتی کردن اهداف خود و در نتیجه کاهش شرایط رقابتی لیگ می‌شود؛ به‌طوری‌که در این زمینه گل پرور و ناد (۱۳۹۰) شناسایی متغیرهای سهیم در رفتارهای ناهنجار سازمانی را عاملی حیاتی جهت عملیاتی کردن برنامه‌ها و راهبردهای کاهش و مهار این رفتارها و پیش‌بینی‌کننده وقوع یا رخداد این رفتارها در محیط‌های کاری معرفی می‌نمایند؛ بنابراین اثر عوامل محیطی دینفع در بروز تباری در فوتبال، بر اساس نظریه بارنیک (۲۰۱۴)، افرادی که ما با آن‌ها کنش متقابل داریم، مکانی که در آن عبور و مرور می‌کنیم و فعالیت‌هایی که درگیر آن هستیم، در احتمال و توزیع تباری تأثیر می‌گذارد.

همچنین ابعاد شبکه‌ای و سازمان‌یافته و موردی و سازمان‌نیافته به ترتیب میزان اثر به‌طور

میان دیگر ابعاد باشد، به طوری که ایچبرگ (۲۰۱۳) گزارش نمود فرآیند جهانی شدن، منجر به افزایش قدرت ورزش گردیده و از سویی دیگر سازمان‌های ورزشی و ورزشکاران با افزایش فشار از طرف جامعه و برای برخورداری از یک نگرش وسیع‌تر به اهداف و فعالیت‌هایشان در ابعاد اجتماعی و محیطی مواجه هستند؛ به عقیده، لاریمر و نایبرز^۱ (۲۰۳) و هانس و همکاران (۲۰۱۴) اعتقادات و نگرش‌های دوستان فرد، تأییدکننده فعالیت‌هایی از جمله تبانی، مشارکت در آن را تسهیل می‌نماید، بنابراین فشار برای رفتار مسئولانه‌تر نهادهای ورزشی و ورزشکاران به چالشی جدید برای تصمیم‌سازی نهادهای ورزشی در راستای حداکثرسازی سود رسانی به جامعه و ارزش تبدیل گردیده است؛ بنابراین می‌توان گفت که فشارهای اجتماعی و محیطی بر افراد فعال در زمینه ورزش می‌تواند در جهت بروز تبانی در ورزش فوتبال مؤثر باشد.

ابعاد نتایج برای فوتبال و نتایج برای محیط بیرونی فوتبال به طور معنی‌داری تبیین‌کننده سازه نتایج و پیامدهای تبانی بودند. در توجیه ابعاد تشکیل‌دهنده این مفهوم می‌توان اشاره نمود که باشگاه‌ها و بازیکنان دارای سوابق درخشان‌تر، به جهت اینکه در پی کسب درجات بالای موفقیت هستند و همچنین ترس از دست دادن موقعیت فعلی خود و جلوگیری از حذف و کنار گذاشته شدن از لیگ و تیم‌های خود، محافظه‌کارانه‌تر رفتار نموده و گزارش‌ها کمتری از نتایج آن‌ها در مورد تأثیر تبانی در نتایج آن‌ها در دسترس می‌باشد. در این زمینه خبری (۱۳۸۳) نیز تبانی با داور برای رسیدن به پیروزی، مقاومت در برابر رأی داوران و استفاده

از دوپینگ را به عنوان مسائل غیراخلاقی رایج در فوتبال کشور گزارش کرده است؛ که می‌تواند نتایج جبران‌ناپذیری برای فوتبال و لیگ ایران داشته باشد؛ بنابراین در جهت جلوگیری از تبانی و نتایج ویران‌کننده آنچه برای ورزشکاران و چه برای باشگاه‌های ورزشی باید عوامل بروز تبانی را شناسایی کرده تا بتوان از این نتایج منفی جلوگیری نمود؛ به طوری که در این زمینه ابراهیم، کومی و یبواه (۲۰۱۵) نیز مبارزه با فساد از طریق شناسایی عوامل ایجادکننده فساد را مقدم بر تدوین راهبردهای مقابله با فساد در سازمان می‌دانند.

نتایج تحلیل مسیر نشان داد که علل و محرک‌های تبانی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر رفتار بازیگران و عاملان تبانی، روش‌ها و ابزار تبانی و نتایج و پیامدهای تبانی می‌باشد. عوامل مختلفی می‌تواند در جهت تحریک بروز تبانی در ورزش فوتبال شود و بعضاً می‌تواند نتایج مثبت و منفی برای ورزشکاران و باشگاه داشته باشد، این محرک‌ها می‌تواند شامل عواملی همچون کسب جایگاه بهتر در باشگاه‌های برتر و حضور در این باشگاه‌ها و کسب شهرت بیشتر، افزایش در محبوبیت و مقبولیت در جامعه به واسطه حضور در باشگاه‌ها مطرح باشد. از این رو می‌توان گفت که ورزشکاران و باشگاه‌های فوتبال در جهت رفع این مشکلات اقدام به فعالیت‌های ناهنجار به صورت تبانی می‌کنند. در این زمینه پالما و هلن (۲۰۱۸) نشان دادند که افراد در صورتی که در مواجهه با مشکلات کاری احساس ناتوانی نمایند و نتوانند بر مشکلات فائق آیند احتمال دارد که مرتکب راه‌های انحرافی شده و هدف خود را به واسطه این راه‌ها محقق نمایند

1 Larimer & Neighbors

با یک اقدام پیشگیرانه از بروز این نوع رفتارها جلوگیری نماید.

علاوه بر این در تحلیل مسیر مشخص شد که عامل رفتار بازیگران و عاملان تبانی اثر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر نتایج و پیامدهای تبانی داشت. از آنجایی که انحرافات رفتاری و فرد می‌توانند از عوامل عمده در سطح پایین توسعه‌یافتگی جامعه باشند (سهامی و امینی، ۲۰۱۲) بنابراین می‌توان گفت که تبانی بازیکنان لیگ برتر فوتبال ایران می‌تواند در کاهش ارزش و اعتبار رشته ورزشی فوتبال در سطوح ملی و بین‌المللی گردد. با توجه به اهمیت و نقش مخرب تبانی در از بین بردن اعتبار و وجهه ورزش فوتبال کشور لازم است که متصدیان این امر برنامه‌ریزی‌های لازم در جهت پیش‌گیری و مقابله با تبانی را در دستور کار خود قرار دهند؛ بنابراین اجرایی کردن چنین برنامه‌ریزی‌ها در درجه اول نیازمند شناسایی عوامل مؤثر بر بروز آن‌ها بوده و اطلاعات حاصله می‌تواند پایه و اساس تصمیم‌گیری‌های بعدی در راستای جلوگیری از بروز تبانی در رشته فوتبال شود؛ از این‌رو در تبیین این یافته گل پرور و نادى (۱۳۹۰) گزارش نمودند که شناسایی متغیرهای سهیم در رفتارهای ناهنجار را عاملی حیاتی جهت عملیاتی کردن برنامه‌ها و راهبردهای کاهش و مهار این رفتارها و پیش‌بینی کننده وقوع یا رخداد این رفتارها در محیط‌های کاری معرفی می‌نمایند.

نتایج تحلیل آزمون سوبل نشان داد که علل و محرک‌های تبانی از طریق متغیرهای میانجی رفتار بازیگران و عاملان تبانی و روش‌ها و ابزارهای تبانی بر نتایج و پیامدهای تبانی دارای اثر مثبت و معنی‌داری بود، در تبیین نقش علل

از طرفی در جهت رفع این عوامل تحریک‌کننده می‌توان اقدامات پیش‌گیرنده‌ای را انجام داد؛ به‌طوری که علی‌وردی نیا و همکاران (۱۳۹۰) پرستیز بالای اجتماعی و فکری افراد را عاملی بازدارنده در بروز رفتارهای انحرافی قلمداد می‌نمایند.

عامل روش‌ها و ابزارهای تبانی نیز اثر مستقیم، مثبت و معنی‌داری بر رفتار بازیگران و عاملان تبانی و نتایج و پیامدهای تبانی داشت. با توجه به تأثیرات متقابل ورزش و جامعه بر یکدیگر؛ بازکنان و باشگاه‌های ورزشی از روش‌های مختلفی جهت تبانی و کسب نتیجه مطلوب استفاده می‌کنند، اما رشد تبانی در میان ورزش حرفه‌ای و رشته فوتبال دارای زمینه بروز بیشتر به جهت عوامل اقتصادی بیشتر از سایر رشته‌های ورزشی می‌باشد (اسدی فر و همکاران، ۲۰۱۷). در تبیین این یافته شجیع و همکاران (۲۰۱۴) گزارش کردند که رشته ورزشی فوتبال به دلیل برخورداری از جایگاه اجتماعی و اقتصادی بالاتر نسبت به سایر رشته‌های ورزشی، می‌تواند بستر مناسبی جهت بروز انحرافات رفتاری همچون تبانی در ورزش فوتبال باشد. همچنین کیفیت و سابقه ورزشی بازیکنان نیز می‌تواند از ابزارهای در جهت بروز تبانی باشد به‌طوری که پورفرهمند و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که سوابق ورزشی بازیکن و کیفیت این سابقه عامل دیگری است که به‌عنوان دخیل در بروز رفتارهای ناهنجار شناسایی شد؛ بنابراین در جهت جلوگیری از بروز چنین رفتارها (تبانی) توسط باشگاه و ورزشکاران و پیامدهای منفی آن، سازمان لیگ باید از روش‌های و ابزارهای مختلف بروز تبانی در فوتبال را شناسایی کرده و

و محرک‌های مختلف در بروز تبانی، می‌توان به نظریه بارنیک (۲۰۱۴) رجوع نمود به‌طوری که در این نظریه نشان داده شده است که کنش متقابل با افرادی که با آن‌ها در ارتباط هستیم، مکانی که در آن فعالیت ورزش حرفه‌ای را انجام می‌دهیم و نوع فعالیت‌هایی که در آن درگیر هستیم، در ایجاد و بروز تبانی تأثیر می‌گذارد، لذا باشگاه‌های فوتبال و ورزشکاران این رشته به‌عنوان عضوی از جامعه شهروندی نه‌تنها از این قاعده مستثنا نیستند بلکه همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد تمایل اذهان عمومی در جوامع بیشتر از سایر شهروندان متوجه افراد شاخصی نظیر ورزشکاران و... است؛ این تفاوت در دیدگاه‌های مختلف به‌طور پیوسته با روش‌های رفتاری بازیکنان لیگ برتر فوتبال ارتباط تنگاتنگی دارد و تغییرات مثبت در این دیدگاه منجر به اعتماد متقابل بین بازیکنان و سایر افراد جامعه می‌شود. همچنین اثر روش‌ها و ابزارهای تبانی بر نتایج و پیامدهای تبانی از طریق متغیر میانجی رفتار و بازیگران مثبت و معنی‌دار بود احتمالاً این یافته را به این شکل می‌توان توجیه نمود که رفتار بازیگران و عاملان تبانی می‌تواند نتایج جبران‌ناپذیری برای باشگاه‌های ورزشی و همچنین بازیکنان داشته باشد. به‌طوری که هرچه این روش‌های تبانی به‌صورت سازمان‌یافته باشد می‌تواند تأثیر بیشتری بر برند فوتبال و سازمان لیگ فوتبال داشته باشد و همچنین باعث خدشه‌دار شدن فوتبال ملی در سطح بین‌المللی شود. به‌طور کلی می‌توان گفت که در زمینه ایجاد تبانی عوامل مختلفی به روش‌های متعدد و گوناگونی دخیل هستند که این عوامل می‌توانند سازمان‌یافته یا به‌صورت موردی باشند، در واقع تصویب قوانین کار آمد و راهگشا در

مقابله با تبانی و تقویت نهادهای مدنی در نظارت بر نهاد قدرت و دستگاه‌های اجرایی تدوین قوانین لازم برای جلوگیری از تبانی و همچنین اصلاح قوانین و مقررات کیفری و جزایی برای برخورد موثر با عوامل تبانی چه به صورت سازمانی و چه موردی در فوتبال شاید عاملی بر کاهش این انحرافات باشد. از سوی در زمینه ایجاد تبانی نیز محرک‌های گوناگونی همچون محرک‌های تجاری و مالی، ورزشی و رقابتی، ساختاری و نهادی و یا اینکه محیطی باشند که می‌تواند تأثیر فراوانی در ایجاد تبانی داشته باشد. ضمناً این موارد می‌توانند نتایج جبران‌ناپذیری برای فوتبال و محیط بیرونی فوتبال داشته باشد، در نهایت در زمینه تبانی نیز می‌توان گفت که حتی در صورتی که تبانی وجود نداشته باشد مطمئناً سوءظن به چهره فوتبال کشور آسیب می‌رساند و درک صداقت رقابت‌های آن را به خطر می‌اندازد؛ بنابراین نویسندگان اعتقاد دارند که برای جلوگیری از احتمال تبانی در فوتبال کشور باید از قبل اقدامات پیشگیرانه لازم صورت گیرد. اقداماتی همچون شفاف قوانین و مقررات حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی سازمان‌ها و باشگاه‌های حوزه فوتبال از جمله اقدامات مالی در قراردادهای، بررسی اسناد مالی باشگاه‌ها بررسی نحوه انتقالات بازیکنان به باشگاه‌ها می‌تواند از این موارد باشد.

همچنین از ابزارها و روش‌هایی که برای کاهش تبانی می‌توان پیشنهاد کرد، افزایش پاسخگویی دستگاه‌ها در مقابل مردم، نهادهای مدنی و نهادهای نظارتی است و این نیازمند تقویت فرهنگ مسولیت‌پذیری و نقد‌پذیری خواهد بود. احیا و آموزش ارزش‌های ارزش‌های اخلاقی و انضباط اجتماعی و در انتها افزایش آگاهی و آموزش مستمر جامع

- postseason conference tournaments. *Journal of Sports economics*, 8(1), 19-38.
- Bean, B. W. (2016). An interim essay on FIFA's world cup of corruption: The desperate need for international corporate governance standards at FIFA. *ILSA Journal of International & Comparative Law*, 22, 367- 77.
 - Boniface, P., Lacarriere, S., Verschuur, P., Tuailon, A., Forrest, D., Jean-Michel, L. Wang, X. (2012). Sports betting and corruption: How to preserve the integrity of sport. Available at: http://www.sportaccord.com/multi-media/docs/2012/02/2012_IRIS_Etude_Paris_sportifs_et_corruption_-ENG (Accessed 8 May 2016).
 - Cholori, Maghsoud; Goodarzi, Mahmoud; Farahani, Abolfazl Esmaili Bidandi, Hassan. (1391). "Factors Influencing Corruption in Sports Organizations (A Case Study of Corruption in the Football Federation of the Islamic Republic of Iran)". *Sport Management*, 14(9), 109-122. (Persian).
 - De Sanctis, F. M. (2016). Football: A call for transparency to curb corruption. *Social Crimonol*, 4(1), 2 – 10.
 - Des Bourdes, Michael. (2016). Football Marketing; An International Approach, Business Translation & Associates, Inevitable Publications, First Edition, Tehran. (Persian).
 - Eichberg H. The global the popular and the inter - popular Olympic sport between market, state and civil society. research institute for football در خصوص برنامه‌ها و دستاوردهای مقابله با کج روی با نام تبانی می تواند زمینه ساز اهش این فساد در فوتبال کشور باشد.
 - نهایتاً الگوی ارائه شده در این پژوهش می‌تواند نقشه راه مناسبی برای شناسایی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری تبانی در ورزش فوتبال کشور به‌منظور جلوگیری از این رفتارها باشد.
- ### منابع
- Afroze, Hakima. (2016). Identifying and Explaining the Factors Influencing Corruption in Iranian Football, Masters Thesis, University of Guilan. (Persian).
 - Aliverdinia A, Ebrahimi Ga, Salehnezhad S. Rational Framework of Decisions on Deviant Behaviors: A Sociological Case Study of Urumieh University Students. *Social Issues in Iran*. 2012. 2(1). pp 143-168.. [Persian].
 - Alizadeh, Hamid and Fatemeh Alchemical Lahijani. (1396). Comparative Study of Criminal Law Collusion in the Iranian and German Criminal Law System, First International Conference on Jurisprudence and Law, Law and Social Sciences, Hamedan, Permanent Conference of the Conferenc. (Persian).
 - Asadi fard M, Gheitasi Hr, Mohseni Ra. Investigating relation of social trust and cultural deviance. *Managemen system*. 2017. 9(2). pp 223-248. [Persian].
 - alsdon, E., Fong, L., & Thayer, M. A. (2007). Corruption in college basketball? Evidence of tanking in

- Henne, K. (2015). Reforming global sport: Hybridity and the challenges of pursuing transparency. *Law & Policy*, 37(4), 324-49.
- Hill De clan. (2008). Collusion, Football and Organized Violence, News Page, Canadian Reporter. (Persian).
- Ibrahim M, Kumi E, Yeboah T. Greasing or sanding the wheels? Effect of corruption on economic growth in sub-Saharan Africa. *African Journal of Economic and Sustainable Development*. 2015 4(2). pp 157-73.
- Maennig, W. (2008). Corruption in international sports and how it may be combate. Working Papers0813, International Association of Sports Economists. North American Association of Sports Economists. Available at: <https://ideas.repec.org/p/spe/wpape/r/0813.html> (Accessed 27 February 2016).
- Masters, A. (2015). Corruption in sport: From the playing field to the field of policy. *Policy and Society*, 34(2), 111-23.
- Numerato, D. (2009). The media and sports corruption: An outline of sociological understanding. *International Journal of Sport Communication*, 2(3), 261-273.
- Nwosu, O. C., & Ugwuera, E. (2016). Nigerian football federation, corruption and development of football in Nigeria. *International Journal of Physical Education: Sports and Health*, 3(1), 376-82.
- sport, culture and civil society (IFO). 2013. Gerlev / Denmark.
- Forrest, D. (2012). The threat to football from betting-related corruption. *International Journal of Sport Finance*, 7(2), 99-116.
- Globan, T., & Jägers, E. (2019). MULTIPLE OWNERSHIP, COLLUSION AND UNUSUAL RESULT PATTERNS IN SOCCER. *Contemporary Economic Policy*, 37(2), 245-260. <https://doi.org/10.1111/coep.12286>
- Golparvar M, Nadi Ma. Mediating role of organizational loyalty in relation between work ethic with deviant workplace behavior. *Ethics in science and Technology*. 2011; 6 (1):43-53. [Persian].
- Goodarzi, Mahmoud., Ghorbani, Mohammad Hossein., Poursoltani Zandi, Hossein., Safari, Hamid Reza. (1390). A Study of Factors Affecting the Occurrence and Growth of Perceived Corruption and Its Control Methods in Iranian Sports Organizations". *Research in Sport Science*, 10, 39-56. (Persian).
- Gorse, S., & Chadwick, S. (2010). Conceptualizing corruption in sport: Implications for sponsorship programmers. *The European Business Review*, July/August, 40-5.
- Hassani, Jalaeddin; Saeedeh Sadat Khalili and Solmaz Ayvaz. (1396). *Criminological Management of Counter-Collusion in Sport Competitions*, First National Conference on Sport and Health Achievements of Abadan University of Medical Sciences, Ahvaz, Abadan University of Medical Sciences. (Persian).

- Incidence of Corruption in the Physical Education Organization of the Islamic Republic of Iran. M.Sc., Faculty of Physical Education, University of Tehran. (Persian).
- Sahami S, Amini M. Investigating the effect of social-family factors on deviant behavior of girls. Fars Law enforcement. 2012.4. pp39-61. [Persian].
 - Shafi'i, Shahram, Afroozeh, Hakima. (1397). Identifying and Explaining the Factors Influencing Corruption in Iranian Football. Sport Management Studies, 10 (47), 39-66. (Persian).
 - Shajie R, Koozehchian H, Ehsani M, Amiri M. Analysis of Demographic Factors Related to Ethical Decision Making of Soccer Players. Ethics in science and Technology. 2014; 9 (2). [Persian].
 - Teague K. A. (2016). A critical insight into fraud and corruption, and its facilitators, in global sporting organizations in a Western European and North American context. Internet Journal of Criminology, 4(8), 10 – 48.
 - Warren Ian. (2015). Crime, deviance and doping: Fallen sports stars, autobiography and the management of stigma. Current Issues in Criminal Justice, 27(2), 27-52.
 - Pamela B, Helen MhPerceived Powerlessness as a Mediator between Life Stressors and Deviant Behaviors. Deviant Behavior. 2018. DOI: 10.1080/01639625.2018.1461744
 - Parliament. (1395). Report Article 90. Majlis Study Center. (Persian).
 - Parvaz, Yousef. (2015). Explaining the Effect of Organizational and Management Factors on Financial Corruption in Sport Organizations (Case Study of Guilan Province). Graduate thesis, University of Guilan. (Persian).
 - poorfarahmand B. Presentation of Factors Affecting the Behavior of the Iranian Football League, (in progress). Ph.D. Thesis. 2018. Tehran university.. [Persian].
 - Razaghi Mohammad Ebrahim, Ramazani Nejad Rahim, Mehrabi Qasim. (1393). Investigating Effective Dimensions of Administrative Corruption in Football. New Approaches to Sport Management. 2(7),41-52. (Persian).
 - Razmara Ara, Taha., Yekayatar, Mozafar., Nazar Vissi, Hamed., & Abdi, Saeed. (1394). Administrative Corruption in Sport Organizations: Factors Affecting Its Occurrence, Expansion, and Manner of Control (Case Study: Kurdistan Youth and Sports Departments), First National Conference New Achievements in Physical Education and Sport, Chababar, Chababar International University. (Persian).
 - Safari, Hamid Reza. (1387). A Study on the Factors Affecting the

Investigating Factors Affecting the Occurrence of Match-Fix in Iranian Football

Taherkhani Sajjad.¹, Shafiee Shahram.²

Received: Dec 20, 2019

Accepted: Mar 11, 2020

Abstract

Objective: The purpose of this study was to investigate the factors affecting the incidence of collusion in Iranian football.

Methodology: The present study is descriptive-correlational in terms of its purpose. The statistical population of the study consisted of all managers and experts, coaches, referees and athletes of the Premier League, who were selected through purposive sampling (172 persons). The validity of the researcher-made questionnaire was confirmed by experts ($n = 11$). Its reliability was calculated using Cronbach's alpha test (0.938) and combined reliability. Structural equation modeling with PLS3 and SPSS24 software was used for data analysis and model fit.

Results: The results of the path analysis showed that the causes and drivers of collusion have a significant effect on the behavior of actors and agents of collusion, methods and tools of collusion and the consequences and consequences of collusion. Factors of collusion methods and tools also had a significant effect on the behavior of actors and agents of collusion and the consequences and consequences of collusion. Also the behavior of actors and actors of collusion had a significant effect on the results and consequences of collusion. Finally, the effect of all the mediating variables on the research was also significant.

Conclusion: According to the results of this study, it can be said that the model presented in this study can be a good roadmap for identifying the factors influencing collusion formation in Iranian soccer sport in order to prevent these behaviors.

Keywords: Abnormal Behavior, Collusion, Football, Deviation in Sports.

1. MA of sport management at University of Guilan, Rasht, Iran, 2. Associate Professor of Sport Management, Dept. of Physical Education, University of Guilan, Rasht, Iran.

* Corresponding author's e-mail address: shafieeshahram@gmail.com